

СТАНОВИЩЕ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Научна област: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Научна специалност: Предучилищна педагогика

Университет: СУ „Св. Климент Охридски“

Факултет по науки за образованието и изкуствата

Катедра: Предучилищна и медийна педагогика

Тема: Компетентностно ориентиран модел на педагогическо взаимодействие по образователно направление „Околен свят” при 6 – 7- годишните деца в предучилищното образование

Докторант: **Блага Георгиева Димова**

Научен ръководител: проф. д-р Любослава Пенева

Изготвил становището: доц. д-р Рени Георгиева Христова-Коцева

Като член на научно жури, утвърдено със заповед № РД-38-556 / 26.09.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, получих всички необходими за процедурата документи и материали.

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА, ДИСЕРТАЦИЯТА, АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИИТЕ

1.1. Данни за докторантурата

Със Заповед № РД-21-1 от 04.01.2021 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, **Блага Георгиева Димова** е записана за докторант в самостоятелна форма на обучение в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Предучилищна педагогика, към катедра „Предучилищна и медийна педагогика” с тема на дисертационния труд „Компетентностно ориентиран модел на педагогическо

взаимодействие по образователно направление „Околен свят” при 6 – 7-годишните деца в предучилищното образование”, с научен ръководител проф. д-р Любослава Пенева. Отписана е с право на защита със Заповед № РД-20-1576 от 21.09.2022 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Докторантката е изпълнила задълженията си по индивидуалния учебен план, положила е всички изпити по задължителните и избираемите дисциплини.

Според чл. 74, ал. 1 от Закона за висше образование, чл. 24, ал. 6 от Правилника за прилагането на Закона за развитие на академичния състав в Република България, чл. 63, ал. 3 и ал. 6 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” всички административни процедури са спазени.

1.2. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертацията е структурирана в увод, четири глави, изводи, заключение, литература и приложения. Текстът на дисертационното изследване е в обем 327 страници, от които 221 – основен текст, 11 страници литература и 92 страници приложения. Теоретичната обосновка и данните от постигнатите резултати са визуализирани в 61 диаграми, 48 таблици, 4 фигури, 2 схеми и 153 снимки в приложение. Справката за използваната литература съдържа 139 заглавия на кирилица и на латиница, част от които от Интернет.

1.3. Актуалност и значимост на проблема

Концепцията на съвременното предучилищно образование се основава на компетентностния подход като определящ за личностното формиране на детето в предучилищна възраст, подготовката му за училище и неговото бъдещо развитие. В дисертационното изследване се разработва модел за компетентностно ориентираното образование, който е насочен към повишаване ефективността на процеса на педагогическото

взаимодействие по образователно направление „Околен свят“ и може да повлияе върху цялостния образователен процес на 6–7-годишните деца. В този смисъл избраната и разработена от докторант Блага Димова тема е с актуална значимост и отговаря на потребностите на съвременното предучилищно образование.

1.4. Организация и методика на изследването

В увода докторантката аргументирано обоснова избора на темата и убедително представя важноста и актуалността на изследователската проблематика. Точно формулираните цел, обект, предмет, задачи и хипотезата, очертават параметрите на дизайна на дисертационното изследване.

В първа глава е изведена теоретичната постановка на изследването като са проучени и анализирани концептуални изследвания на наши и чужди автори, европейски и национални нормативни документи относно основни понятия, свързани с компетентностите и компетентностния подход в образованието.

В Параграф 1 върху задълбочен и аналитичен прочит на наши и чужди автори, Блага Димова представя същността на категориите „компетентност“ и „компетенция“, „компетентностен подход“ – основни понятия при компетентностно ориентираното образование. Проличава умението на докторанта въз основа на различниште авторови виждания да изведе и аргументира собствено становище като откроява разликата между компетентност и компетенция, което придава прецизност на дисертационното изследване. Цялостност на теоретичната постановка се постига чрез използване на различни подходи при характеризиране на видовете компетентности, както и чрез представяне на историческите и нормативните измерения, въз основа на които се открояват актуалните измерения на проблема на дисертационния труд. Удачно са характеризирани същността, значението и изискванията към реализацията

на компетентностно ориентираното образование като база за извеждане на конкретни организационни и технологични изисквания, които подпомагат предучилищния педагог в подготовката и реализирането на компетентностно ориентираното образование.

Сравнителният анализ между компетентностно ориентираното и традиционното образование, извършен съобразно осем критерия, убедително откроява предимствата на компетентностно ориентираното образование в сравнение с традиционна парадигма на образованието и ориентира към същността на дисертационното изследване.

Втора глава е логическо продължение на теоретичната обосновка от първа глава, в която се поставя акцент върху компетентностно ориентираното образование в процеса на педагогическото взаимодействие в детската градина по образователно направление „Околен свят”. В четирите параграфа се разкрива спецификата на компетентностно ориентираното образование в предучилищна възраст, организацията на образователната среда, базирана на компетентностен подход, осигуряващ актуален и иновативен образователен процес, обхващащ съдържанието, организационните форми, методи и средства за педагогическо взаимодействие в предучилищна възраст, както и оценката на постиженията и напредъка на децата.

Специално внимание е отделено и задълбочено са проучени концепциите на различни автори, изследващи проблемите на взаимодействието на детето в предучилищна възраст с околния свят, което е добър ориентир за автора при създаването на собствен модел за компетентностно ориентираното образование в процеса на педагогическото взаимодействие по образователно направление „Околен свят” при 6 – 7-годишните деца в детската градина. Обосновано в дисертационния труд се поставя акцент върху ролята на компетентностно ориентираното образование за формиране на компетентности и личностни

качества, които способстват за училищната готовност на детето в предучилищното детство и го подготвят за бъдещото училищно образование.

В направения теоретико-синтетичен анализ в първа и втора глава проличават много добре уменията на докторантката да борави с научната литература, да систематизира и конкретизира основните понятия, което ѝ дава възможност да конструира експерименталния модел и да проведе своето проучване.

В трета глава е представен **Компетентностно ориентиран модел на педагогическо взаимодействие по образователно направление „Околен свят“**.

Целта, обекта, предмета и хипотезата са научнообосновани и добре формулирани, а теоретико-изследователските и експериментално-приложните задачи прецизират логиката на провежданото теоретико-експериментално проучване. Тяхното доказване се постига чрез комплекс от изследователски методи: теоретично проучване и анализ на научни публикации, на учебна документация и нормативни документи по изследваната проблематика, педагогически експеримент, педагогическо наблюдение, контент-анализ, анкетно проучване, математико-статистически методи. За нуждите на изследването е разработена система от критерии и показатели за наблюдение проявите на децата в основната и в допълнителните форми на педагогическото взаимодействие по образователно направление „Околен свят“, установяващи нивото на формиране на знания и умения, кореспондиращи с определените компетентности. Количественото отчитане и оценяване на резултатите по показателите се извършва по тристепенна скала: 1 – Не се справя, 2 – Справя се частично, 3 – Справя се.

Изследването се осъществява в периода м. септември 2018 г. – м. май 2021 г., в две фази – пилотна и същинска. По време на същинското

изследване се провежда педагогическия експеримент в неговите три етапа, като надеждността на проучването е гарантирана от участието на 202 деца, разпределени в експериментална и контролна групи: 105 – експериментална група и 97 – контролна група. Резултатите от анкетното проучване на 172 предучилищни педагози позволява да се установи отношението им, относно връзката между ключовите компетентности и компетентностите по образователно направление „Околен свят”, както и относно конкретните подходи, методи и средства, които те използват в процеса на педагогическото взаимодействие за тяхното формиране у децата в предучилищна възраст.

Компетентно и цялостно е разработена технологията на Компетентностно ориентирания модел на педагогическо взаимодействие по образователно направление „Околен свят“ при 6 – 7-годишните деца. Същинската част на експерименталната програма – формиращата, представлява комплекс от 99 технологични елемента, прилагани интерактивно, вариативно, гъвкаво и творчески, даващи възможност за формирането на определени компетентности.

Организацията, методиката и етапността на изследването са представени детайлно и много добре ориентират в проведения изследователски процес.

Представената методика е надеждна, осигурява набирането, обработването и систематизирането на необходимата информация, решаването на поставените задачи и доказване на определената хипотеза.

В четвърта глава са обобщени емпиричните и експерименталните данни от проведеното изследване. Направен е прецизен статистически и сравнителен анализ на данните от пилотното и същинското анкетиране проведено с детските учители за нагласите и отношението им относно връзката между ключовите компетентности и компетентностите, които се формират по образователно направление „Околен свят”. Статистическите

методи са подбрани целесъобразно, в съответствие с целите и задачите на експерименталното изследване, вида и обема на получените данни. Анализът е убедителен и аргументиран, много добре е подкрепен с таблици, диаграми и графики, което дава възможност за проследяване на тенденциите за постигане на ефективност при прилагане на Компетентностно ориентираният модел по образователно направление „Околен свят“. Снимковият материал подкрепя експерименталната програма и убедително доказва автентичността на проведеното експериментално изследване.

В заключението докторант Блага Димова синтезирано обобщава резултатите от извършената теоретико-експериментална дейност. Убедително се потвърждава тезата за необходимостта от целенасочена работа за формиране на компетентности по образователно направление „Околен свят“. Това ще обогати, оптимизира и ускори развитието на компетентностите на децата. Приема се, че Компетентностно ориентираният модел е предпоставка за постигане на качество на предучилищното образование, като същевременно утвърждава нова образователна култура.

Представеният дисертационен труд е оригинално дело на Блага Георгиева Димова. Докладът за сходство на текста на докторската дисертация в система за превенция срещу плагиатство доказва, че получените коефициенти за сходство след прилагането на антиплагиатската програма не надвишават регламентирани стойности, дори по-скоро се приближават към ниските равнища, което доказва оригиналността на дисертационния труд.

Докторантката представя три публикации, които имат научна стойност, тематично и съдържателно са свързани с дисертационния труд.

Спазени са всички изисквания на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ

„Св. Климент Охридски” за брой публикации за присъждане на ОНС „Доктор”.

2. НАУЧНИ ПРИНОСИ.

Приемам посочените от докторант Блага Димитрова приноси. Постигнатите резултати и основните приноси от извършеното теоретико-експериментално изследване могат да се обобщят както следва:

2.1. Приноси с научно-теоретичен характер.

1. Проучени, анализирани и систематизирани са резултатите от теоретичните изследвания относно концептуалната същност на компетентностно ориентираното образование, неговите актуални аспекти, педагогически условия и изискванията за реализацията му.

2. На базата на задълбочен теоретичен анализ е доказана връзката между педагогическото взаимодействие по образователно направление „Околен свят“ и компетентностно ориентираното образование, както и необходимостта съвременното предучилищното образование да се организира въз основа на едновременното отчитане на специфичните проекции на компетентностния подход.

3. Изведени са ценни тенденции, характеризиращи съдържателните параметри на осем програмни системи за предучилищно образование, които отразяват сложната взаимовръзка между темите по образователно направление „Околен свят“ и очакваните резултати в контекста на формиране на фиксираните в дисертационния труд компетентности чрез извършения контент-анализ на годишното тематично разпределение на съответното образователно направление.

2.2. Приноси с експериментално-приложен характер.

1. Разработен, апробиран и приложен е авторски компетентностно ориентиран модел на педагогическо взаимодействие по образователно направление „Околен свят“ при 6 – 7- годишните деца с цел формирането на социални и граждански компетентности, умения за подкрепа на

устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт, дигитална компетентност чрез авторска формираща програма, съобразно нормативните изисквания, възрастта, актуалното време и в перспектива.

2. Ефективността и оригиналността на модела, което подчертава неговата специфика, е наличието в авторската формираща програма, чрез която той се реализира, на два компонента – базисен и вариативен. Това осигурява свобода на предучилищния педагог да постига гъвкаво поставените задачи на модела като използва тематичните елементи, съобразно моментната ситуация, изборно и вариативно. По този начин моделът достъпен и лесно приложим, с което дава на педагога чувството да изпълнява планираното без да го приема като рутина.

Подбран, изработен от автора и апробиран е диагностичният инструментариум, използван в емпиричното изследване.

4. Емпирично е доказана резултатността и приложимостта на компетентностно ориентирания модел за формиране на посочените в дисертационния труд компетентности у 6 – 7-годишните деца в педагогическата практика на предучилищното образование.

5. В хода на емпиричното изследване е изработена и приложена анкета карта за проучване мнението, нагласите и отношението на предучилищни педагози от пет области относно конкретните подходи, методи и средства, които използват в процеса на педагогическото взаимодействие по образователно направление „Околен свят” за формиране на компетентности у децата в предучилищна възраст. Анализирани и особено ценни и приложими в практиката са обработените множество организационни, методически и квалификационни препоръки за ефективно формиране на компетентности у 6 – 7-годишните деца.

Заклучение

Дисертационният труд отговаря на изискванията за дизайн на педагогическо изследване, постигнатите резултати имат научна и приложна стойност, направените изводи са логически и съдържателни. Теоретико-експерименталното изследване разкрива компетентна ориентация в актуални проблеми на предучилищното образование, възможности за извършване на задълбочена научноизследователска дейност, доказва умения за успешна интерпретация на различни идеи и становища, умения за извеждане и аргументиране на собствени тези по въпросите, които са в обхвата на авторските търсения.

Оценката ми за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси е изцяло положителна.

Постигнатите резултати ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури своя положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на **Блага Георгиева Димова**, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Предучилищна педагогика.

29. 09. 2022 г.
Велико Търново

доц. д-р Рени Христова-Коцева